

Oktober 2023

Rapporten i sin
helhet finns att
ladda ned på
www.friskola.se.

Är friskolorna överkompenserade?

En studie av 32 kommuner

Friskolornas
riksförbund

Likvärdig skolpeng – eller?

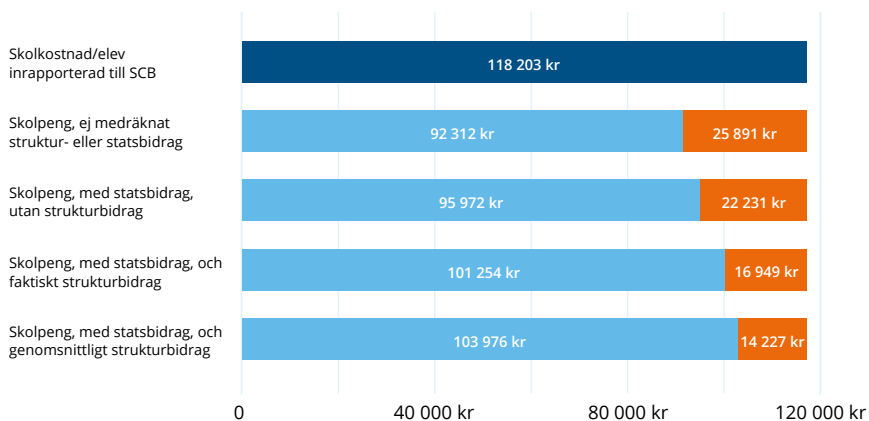
I Sverige har vi rätten att välja skola utan att betala avgifter. Vi finansierar utbildning gemensamt med våra skatter. Alla elever får en skolpeng som går till den skola – kommunal eller fristående – som eleven eller elevens föräldrar valt.

Elevens hemkommun lämnar bidrag, så kallad skolpeng, dels för de elever som väljer en fristående skola i hemkommunen, dels för de elever som väljer en kommunal eller fristående skola i en annan kommun än hemkommunen. Skolpengen ska fastställas på samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna grundskolan. Eleven har alltså rätt till samma resurser som andra i samma kommun, oavsett vem som är huvudman för skolan.

Denna studie syftar till att undersöka hur skolpengsbeslut fattas och hur resurserna fördelas till skolorna. Målet är att utvärdera om lagens intentioner uppfylls och om systemet är rättvist och likvärdigt oavsett vilken huvudman och skola eleven väljer.

32 kommuner är med i studien och fokus är grundskolor år 2021.

Jämförelser 2021, genomsnitt

Blå stapel illustrerar vad kommunala grundskoleelever i genomsnitt kostar i de studerade kommunerna och ljusblå stapel den genomsnittliga skolpengen till elever i fristående grundskolor. Orange stapel visar det genomsnittliga belopp som elever i fristående grundskolor inte får del av.

Sammanfattande slutsatser

- **Stor skillnad i resurser för elev beroende på elevens val av skola**
Det skiljer i genomsnitt 16 949 kronor per elev och år i resurser mellan en elev som väljer en kommunal skola och en elev som väljer en fristående skola, när hänsyn tagits till statsbidrag och strukturbidrag. Utan hänsyn till dessa är skillnaden i genomsnitt ungefär 25 000 kronor.
- **Elevsammansättningen förklarar endast en liten del**
Efter justering för elevsammansättning kvarstod en skillnad om 14 227 kronor per elev och år. Det var med andra ord endast 16 procent av skillnaderna i resurser som förklarades av elevsammansättningen.
- **Kommunerna redovisar ofta inte hur de räknar**
Det är mycket svårt att följa kommunernas beräkningar bakom skolpengen. Färre än hälften av kommunerna i studien följer lagens intentioner fullt ut och visar de olika delarna i skolpengen.
- **Orsak till skillnaderna att resurser undantas innan skolpengen beräknas**
Kommunala kostnader för lokaler och central administration tas bort innan skolpengen räknas fram. Om kommunens kostnader hålls artificiellt låga, blir följaktligen skolpengen också lägre.
- **Resurser till kommunernas bredare ansvar finns redan idag**
De kommunala skolorna har redan idag väsentligt större resurser än de fristående skolorna för att kompenseras för exempelvis planering, skolplacering och att kunna erbjuda alla elever plats på en skola.
- **Administration och central förvaltning det som skiljer åt**
Kostnader för administration och stöd till kommunens egna skolor – exempelvis kompetensutveckling, ekonomi, IT-system och HR – belastar den centrala kommunbudgeten, men kommer de kommunala skolorna och deras elever till del utanför skolpengen. De fristående skolorna, å sin sida, måste rymma kostnaden för dessa funktioner inom skolpengen.
- **Kommunernas redovisning är icke-transparent och svårtillgänglig**
I de allra flesta studerade kommuner är grundskolebudgeten mycket svårtillgänglig. Oklara rubriker och tabeller och svårbegripliga tillvägagångssätt gör det utomordentligt svårt för gemene man att se hur skattepengar används.

I denna studie har ett urval kommuner granskats; stora och medelstora samt några mindre, runtom i Sverige. Resultatet ger vid handen att likvärdigheten skiftar stort.

Den skolpolitiska debatten kommer att fortsätta. Regeringen har aviserat att en särskild skolpengsutredning ska tillsättas. Det är välkommet. Som framgår av denna studie finns det alla skäl att reformera skolpengssystemet så att det blir rättssäkert, transparent och likvärdigt för alla elever – oavsett om de väljer kommunal eller fristående skola.

Rapporten är författad av Mikaela Valtersson på uppdrag av Friskolornas riksförbund.

friskola.se